

WORLD BANK GROUP
Institutions

Бухгалтерський облік у державному секторі як елемент фінансової стабільності держави та інвестицій у майбутнє України

Звітність зі сталого розвитку: огляд
міжнародного досвіду та рекомендації
для державного сектору в Україні

Олег Канцуров

November 5–7, 2025

Суспільний запит на формування та розкриття інформації про сталий розвиток

Розвиток суспільства у ХХ столітті показав необхідність збалансованого підходу до ведення бізнесу. Стало очевидним, що переслідування лише фінансово-економічних цілей виснажує природні ресурси, не забезпечує захист соціальних інтересів працівників, які створюють прибуток та економічні переваги власникам.

Побудова бізнес-процесів відповідно до ідей сталого розвитку надає можливість досягати багаторівневої вигоди не лише у створенні доданої вартості, яка є основою комерційного успіху, але й забезпечувати ощадливе використання, відновлення виробничих ресурсів.

Міжнародні та європейські стандарти звітування зі сталого розвитку

Фондом МСФЗ створено Міжнародну раду зі стандартів сталого розвитку (ISSB - International Sustainability Standards Board), якою забезпечено підготовку IFRS S1 «Загальні вимоги до розкриття фінансової інформації, пов'язаної зі сталим розвитком» та IFRS S2 «Розкриття інформації, пов'язаної з кліматом», які набули чинності з 1 січня 2024 року.

В ЄС у 2023 році набула чинності Директива про корпоративну звітність у сфері сталого розвитку (CSRD).

З метою її реалізації Європейською консультативною групою з фінансової звітності (EFRAG) розроблені Європейські стандарти звітності у сфері сталого розвитку (European Sustainability Reporting Standards, ESRS).

Склад Європейських стандартів звітності у галузі сталого розвитку

Назва стандарту	Сфера дії
ESRS 1 “Загальні вимоги”	Міжсекторальні
ESRS 2 “Основні вимоги до розкриття інформації”	
ESRS E1 “Зміни клімату”	Екологічні
ESRS E2 “Забруднення”	
ESRS E3 “Водні та морські ресурси”	
ESRS E4 “Біорізноманіття”	
ESRS E5 “Використання ресурсів та економіка замкнутого циклу”	
ESRS S1 “Власний персонал”	Соціальні
ESRS S2 “Працюючі в рамках вартісного ланцюжка”	
ESRS S3 “Постраждалі громади”	
ESRS S4 “Споживачі та кінцеві користувачі”	
ESRS G1 “Ведення бізнесу”	Управління

Методологічні відмінності між міжнародними та європейськими стандартами

Методологічні відмінності між IFRS S1 і IFRS S2 та європейськими стандартами ESRS полягають у застосуванні різних рівнів суттєвості. Європейські стандарти передбачають дотримання подвійної суттєвості (як впливу діяльності компанії на суспільство в аспектах сталого розвитку, так і впливу політики сталого розвитку на результати роботи компанії: фінансова суттєвість плюс суттєвість впливу). Наявність такої методологічної різниці створює додаткові труднощі щодо сумісності та узагальнення звітності, складеної на підставі різних стандартів.

Формування міжнародних стандартів для державного сектору з питань сталого розвитку

Міжнародна рада із стандартів фінансової звітності для державного сектору (IPSASB) розробила документи, які регулюють розкриття окремих аспектів інформації, пов'язаної зі сталим розвитком, а саме:

- RPG (Recommended Practice Guideline - RPG) 1 «Звітність про довгострокову стійкість фінансів організації» - містить рекомендації щодо звітності про довгострокову стійкість фінансів суб'єкта державного сектора («звітність про довгострокову фіскальну стійкість»).
- RPG 3 «Звітність про ефективність послуг» містить принципи, які застосовуються до подання інформації про ефективність послуг, та визначення, які встановлюють стандартизовану термінологію інформації про ефективність послуг.

Формування міжнародних стандартів для державного сектору з питань сталого розвитку

Проект IPSASB SRS 1 «Розкриття інформації, пов'язаної з кліматичними умовами» було опубліковано 31 жовтня 2024 року з періодом для подання коментарів та пропозицій до 28 лютого 2025 року. Отримані під час консультаційного періоду пропозиції є досить масштабними та призвели до перегляду змісту стандарту, дата ухвалення остаточного стандарту поки не визначена.

Формування міжнародних стандартів для державного сектору з питань сталого розвитку

Прийняття нових стандартів узгоджує звітність державного сектору з передовою світовою практикою, спираючись на інші міжнародні стандарти сталого розвитку. Одночасно враховуються відмінності та інформаційні потреби основних користувачів звітів державного сектору. Це призводить до більш послідовної, порівнянної та перевіреної інформації за секторами, що дозволяє більш обґрунтовано та зважено приймати рішення та забезпечує підзвітність у процесі надання послуг державного сектору, об'єктивну оцінку їх рівня та результатів. Сукупність таких даних, своєю чергою, впливає на доступ до фінансування, необхідного для розвитку, зокрема за рахунок демонстрації зусиль щодо забезпечення сталого розвитку.

Досвід застосування в державному секторі країн ЄС звітності з питань сталого розвитку

Австрія: впровадила платформу ESG Cockpit для збору та аналізу ESG-даних державних установах.

Німеччина: муніципалітети публікують добровільні звіти зі сталого розвитку, узгоджені з Цілями сталого розвитку ООН (SDG).

Фінляндія: інтегрує екологічні індикатори у бюджетне планування та звітування.

Швеція: державні агентства зобов'язані щорічно звітувати про екологічний вплив своєї діяльності.

Франція: застосовує принципи сталого розвитку у державних закупівлях та звітує про соціальні результати.

Інтеграція Цілей сталого розвитку в Україні

Україна приєдналася до загальносвітового процесу переходу до сталого розвитку, підтримуючи глобальні Цілі сталого розвитку до 2030 року, проголошені Резолюцією Генеральної Асамблеї ООН № 70/1 від 25 вересня 2015 року. Документ визначає 17 глобальних цілей, які охоплюють такі аспекти сталого розвитку: економічне зростання, соціальну інтеграцію та охорону навколишнього середовища.

Необхідність досягнення Цілей сталого розвитку України на період до 2030 року встановлена Указом Президента України.

Розпорядженням Уряду затверджено індикатори, за якими здійснюється збір даних для моніторингу реалізації Цілей сталого розвитку. Держстату поставлено завдання забезпечити збирання даних для моніторингу реалізації Цілей та їх оприлюднення на своєму офіційному сайті, а також провести координацію робіт, пов'язаних із розробкою метаданих за індикаторами, затвердженими зазначеним розпорядженням.

Інтеграція Цілей сталого розвитку в Україні

В Україні сформовано законодавчі засади та практично впроваджено систему формування звітної інформації для моніторингу реалізації Цілей сталого розвитку. Джерелом такої інформації є статистична звітність та метадані підготовлені відповідальними органами влади та науковими установами. Але останні кілька років сформувалася потреба у системному послідовному накопиченні даних. Інформація про сталий розвиток набула значення інструменту стратегічного управління. Крім того, відданість Цілям сталого розвитку стає основою фінансової привабливості та захищеності юридичних осіб та держави в цілому.

Досвід впровадження нефінансової звітності

У 2017 році змінами до Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» було запроваджено вимоги щодо складання і подання нефінансової звітності, а саме звіту з управління. Бюджетні установи звільнені від обов'язку подавати такий звіт.

Звіт з управління містить фінансову та нефінансову інформацію, яка характеризує стан та перспективи розвитку підприємства та розкриває основні ризики та невизначеності його діяльності. Положення, що передбачають розкриття у звіті про управління, частково відповідають інформації, яка вимагається до розкриття у стандартах звітності зі сталого розвитку.

Запровадження звітності зі сталого розвитку в недержавному секторі

Ухвалено «Стратегію впровадження підприємствами звітності зі сталого розвитку» (розпорядження КМУ від 18 жовтня 2024 р. № 1015-р). Ця Стратегія визначає напрями формування та реалізації державної політики у сфері звітності зі сталого розвитку підприємств на основі єдиних методологічних засад, прийнятих у ЄС.

Реалізація цієї Стратегії здійснюється шляхом досягнення двох стратегічних цілей у частині звітності підприємств зі сталого розвитку та аудиту такої звітності, а саме:

- ✓ Складання, подання та оприлюднення підприємствами звітності зі сталого розвитку відповідно до Європейських стандартів звітності зі сталого розвитку (ESRS);
- ✓ Застосування процедур проведення аудиту звітності підприємств із сталого розвитку та ефективного механізму здійснення контролю якості надання аудиторських послуг.

Запровадження окремих елементів звітності зі сталого розвитку в державному секторі

Важливим кроком у прихильності до політики сталого розвитку в Україні стало ухвалення у 2024 році Закону України «Про основні засади державної кліматичної політики». Цей документ можна вважати першим практичним кроком імплементації елементів звітності зі сталого розвитку системи звітності державного сектора. Однією з вимог Закону є щорічне надання органами державної влади, інформації про результати реалізації політик та заходів щодо пом'якшення наслідків зміни клімату та адаптації до неї та результати досягнення цілей державної кліматичної політики.

Концептуальні засади запровадження звітності зі сталого розвитку в Україні

Стратегією реформування системи управління державними фінансами на 2022-2025 роки та Стратегією модернізації системи бухгалтерського обліку та фінансової звітності у державному секторі на період до 2025 року, передбачено подальше удосконалення регулювання бухгалтерського обліку у державному секторі на підставі міжнародних стандартів.

Відсутність європейського законодавства щодо впровадження звітності зі сталого розвитку для суб'єктів державного сектору країн ЄС зумовлює можливість запровадження звітності зі сталого розвитку в державному секторі саме на основі міжнародних стандартів.

Ризики запровадження звітності зі сталого розвитку на рівні суб'єкта державного сектору

- ✓ Невизначеність щодо складу інформації за напрямками сталого розвитку, що підлягає розкриттю у звітності, а також періодичність подання.
- ✓ Трудомісткість підготовки інформації про напрями сталого розвитку суб'єктами державного сектору.
- ✓ Складність розмежування відповідальності між різними службами за збір, систематизацію та розкриття інформації.
- ✓ Недостатній рівень знань та навичок, відсутність досвіду складання звітності зі сталого розвитку.
- ✓ Можливість збору повної інформації в умовах дії військового стану в Україні.

Підготовчий етап запровадження звітності зі сталого розвитку

- ✓ Аналіз існуючих міжнародних концепцій формування звітності для державного сектора з ідентифікацією обсягу необхідних дій для запровадження цих положень;
- ✓ Визначення відповідальних органів влади для впровадження нормативних змін;
- ✓ Вибір методу впровадження звітності із формуванням механізмів управління даним процесом;
- ✓ Проведення оцінки зацікавлених сторін у процесі підготовки та впровадження звітності, а також огляд учасників, необхідних для виконання ключових етапів підготовки та впровадження звітності;
- ✓ Вибір органів влади, на прикладі яких буде зроблено пілотний проєкт звітування;
- ✓ Визначення основних етапів та графіка реалізації реформи для закріплення законодавчими нормами. Формалізація підтримки Урядом процесу впровадження звітності. Забезпечення збалансованого підходу як до розвитку та вдосконалення концептуальної основи бухгалтерського обліку в державному секторі, так і до впровадження положень IPSAS SRS.

Перехідний етап запровадження звітності зі сталого розвитку

- ✓ Формування нормативної бази, зокрема затвердження стандарту та методичних рекомендацій щодо складання звітності, а також удосконалення нормативних документів, пов'язаних із положеннями такого стандарту;
- ✓ Визначення механізму забезпечення доступності та збору якісних даних для звітності та функцій осіб, відповідальних за підготовку достовірної звітності та її подання;
- ✓ Розробку системи узгодження фінансової звітності з даними звітності зі сталого розвитку для отримання оптимального та ефективного порядку підготовки, а також можливості застосування ІТ-систем для автоматизації звітного процесу;
- ✓ Вибудовування процесів підтвердження якості та точності даних звітності з організацією діяльності відповідального органу чи органів;
- ✓ Реалізацію пілотного проекту;
- ✓ Проведення освітніх заходів;
- ✓ Організацію механізмів комунікацій для моніторингу реформи та ефективного, гнучкого управління її реалізацією.

Підготовка до звітування зі сталого розвитку в суб'єкті державного сектору

- ✓ Підготовка звітності зі сталого розвитку потребує усвідомлення філософії та методики підготовки такої інформації та відповідної підготовки кадрів;
- ✓ Звітність зі сталого розвитку вимагає формування стратегії розвитку суб'єкта. Для цього визначальним є розуміння керівництвом філософії сталого розвитку та його впливу на діяльність та фінансування установи;
- ✓ Звітність зі сталого розвитку поєднує дані в різних одиницях виміру, які надаються не лише бухгалтерською службою. Це потребує перегляду організаційних засад побудови процесу збору і обробки інформації, запровадження ІТ-продуктів;
- ✓ Великий обсяг звітної інформації, яку готують різні підрозділи суб'єкта державного сектору вимагатиме перерозподілу повноважень між підрозділами та відповідальними особами, перегляду посадових обов'язків окремих працівників.

Адаптація суб'єктів державного сектору до звітування зі сталого розвитку

Досвід недержавного сектору свідчить, що можливим варіантом поступового формування практики розкриття інформації щодо окремих аспектів сталого розвитку може бути складання звіту про управління. Це створює можливості поступової підготовки до необхідності розкриття додаткової інформації про діяльність суб'єкта державного сектору. Зокрема, аспекти стратегічного розвитку (організаційну структуру та опис діяльності, ризики та перспективи розвитку), характеристику фінансового стану та дотримання Цілей сталого розвитку (екологічні, соціальні аспекти, а також кадрова політика, дослідження та інновації).

Послідовна політика щодо забезпечення прозорості та довіри до управління державними фінансами може бути посилена в короткостроковій перспективі встановленням зобов'язання щодо надання звіту про управління розпорядниками бюджетних коштів.

Очікування від запровадження звітування зі сталого розвитку в державному секторі

Впровадження принципів сталого розвитку у систему бухгалтерського обліку державного сектору України є стратегічно важливим кроком. Необхідність підготовки такої звітності зумовлює організацію низки заходів, що сприяють зміцненню інституційної довіри. Впровадження Цілей сталого розвитку у діяльність суб'єктів державного сектору сприяє формуванню стійких управлінських практик, орієнтованих на довгострокові соціальні та екологічні ефекти. Крім того, інтеграція етичних стандартів та прозорості знижує ризики корупції та підвищує ефективність державної політики, що особливо значуще у період післявоєнного відновлення та необхідності залучення міжнародної допомоги.

WORLD BANK GROUP
Institutions

Дякую за увагу!

